

Das Freie Wort * The Free Word * La Parole Libre

Вільне Слово

Орган Української Соціялістичної Партії

Ч. 3

Квітень

1951

Видавець і відповідальний
редактор
ІЛЬКО ПОПОВИЧ
Адреса редакції та адміністрації:
**I. Popowitsch, Augsburg,
Schlettererstr. 4,
US-Zone, Germany**

ЗМІСТ

Б. Феденко: На порозі війни?
І. Потапчук: Новий Соціалістичний Інтернаціонал.
О. Ставенко: Передсмертний лист Винниченка.
П. Феденко: Володимир Винниченко.
І. Лучишин: Земельна справа в Україні.
Т. Кобзей: С.С.Ф. Партія в Канаді.
І. Попович: 60-ліття Укр. Рад. Партії.

Програма Брит. Партії Праці
ОКО: Шлях руїни.
І. Волощак: Свято УНРеспубліки в Лондоні.
Преса ДП протестує.
Із Преси.
З історії вождівського націоналізму.
З нашого руху.
Лист А. Д. Марголіна.

Богдан Феденко

НА ПОРОЗІ ВІЙНИ?

25 лютого чеські комуністи святкували треті роковини своєї влади, яку вони здобули переворотом 22 лютого 1948 р. Ці роковини важні не тільки для комуністичного панування в Чехо-Словаччині. Так як захоплення Чехії Гітлером 15 березня 1939 року переконало західні держави, що з німецьким диктатором можна говорити тільки силою, 22 лютий 1948 показав демократичним країнам виразно страшну небезпеку комунізму для вільного людства.

Почалися заходи запобігти небезпеці. 13 березня 1948 р. підписано Брюсельський договір. Англія, Франція, Бельгія, Голландія і Люксембург увійшли в оборонний союз. Бльокада Берліну насторожила широкі маси народів в демократичних державах. Для оборони західного світу почалися наради для заключення Атлантического Пакту. 5 квітня 1949 року 12 держав заключили воєнний союз. Напад на кожну з них вважатиметься за напад на всіх. Почалося зброєння, почали вироблятися різні пляні оборони. Західнім державам мабуть здавалося, що цими актами можна буде без великих матеріальних жертв налякати Москву і переконати її почати політику порозуміння. Хоч Захід не мав великої військової сили, його величезний господарський потенціал мусив разом з цими актами вплинути на політику СССР. Okрім того страна атомова бомба була монополем в руках Америки.

Восени 1949 р. президент Труман повідомив американський народ про атомовий вибух в Сovетському

Союзі. Віра в порозуміння з СССР зменшилася, воснина тривога зросла. Демократичні держави побачили, що рівновагу сил може врятувати тільки збройне поготівля. Восніні бюджети зросли.

В червні 1950 року Північна Корея почала свій наступ на Південну Корею. Президент Трумен вирішив противитися восній агресії комуністів силою, хоч цього в плянах не передбачалося. Тільки спротив міг врятувати віру народів в Атлантический Пакт. Війська Об'єднаних Націй після поразок розбили ворога, дійшли до китайської границі. Вмішався комуністичний Китай і почалася затяжна війна.

Перенесення війни з Китаєм на інші простори було б початком Третьої Світової Війни. Це всім ясно, і відповідальні політики стараються всяким способом ліквідувати конфлікт переговорами. Війна в Кореї остаточно протверзила демократичні народи. На зброяння призначено для мирних часів нечувані суми. На світових ринках скуповують всі стратегічно важливі сирові. Армії збільшуються, починаються розмови про озброєння переможеної Німеччини.

Кожний день приносить щось нове. Загальний перелік що панував при вітці про вибух війни в Кореї, минає. Люди звикли до страшного темпа подій. Деято вже міркус, що теперішній стан зможе тривати довго. Всі хотіли б, щоб події йшли згідно з їхніми надіями. Політичні провідники сушать собі голови, коли можна ждати нападу СССР, чи ще буде час для підготовки до оборони. Питання — КОЛИ — мучить

людство. Тільки здогади, оперті на широкій інформації, на інформації, доступній виключно провідним людям в державах, можуть приблизно встановити паводоподібний час конфлікту; здогади, оперті на вістках загально доступних, не можуть бути такі певні. Проте до деяких висновків, при уважному розгляді подій, можна дійти.

Советський Союз має в назриваючому конфлікті дуже вигідну центральну позицію. Він панує над широкими європейськими просторами і оточений кордоном держав-сателітів. В Азії великий китайський простір попав під його вплив. Для противників доступ до промислових осередків Советського Союзу дуже трудний. З держав, з певним значенням, які межують з СССР, тільки Туреччина не є сателітом. З Туреччини близько до нафтових джерел в Баку і Площі — і недалеко до промислових осередків на Україні. (Назагал однаке сибірські промислові центри лежать далеко.) Велика совєтська армія разом з арміями сателітів дас можливість успішних операцій в Європі і Азії. Величезний простір, опанований СССР, самовистачальний щодо сировини, потрібної для ведення війни.

Демократичні держави мають в Америці опору з величезним індустриальним потенціалом. Європейські країни мають високо розвинену промисловість і поважну кількість технічних сил. Однак, крім Англії, ціла Європа стоїть під безпосередньою загрозою ворожої окупації. Сировина і всі інші засоби інших континентів доступні західним демократіям з іхніми великими флотами. Вони з усіх боків оточують великий совєтський комплекс. Потенціальна сила західних держав без порівняння більша за силу совєтського блоку, тільки для її мобілізації треба часу.

Європейські країни зможуть, при нападі з боку СССР, дати поважний спротив тільки в 1953 році. В той час Советський Союз з великою правдоподібністю буде мати достатнє число атомових бомб для того, щоб ударити на промислові осередки в Америці.

Віклад війни значить вирвіяння сил через створення сухопутних армій на Заході і збільшення числа атомових бомб в СССР.

В атомовій війні перший несподіваний удар зможе зробити противника небосховним, або принаймі не-безпечно його ослабити. СССР, як напасник з атомовою зброєю, на думку західних стратегів, буде небезпечнішим як тепер з його перевагою в числі війська. Деякі політики думають, що війни в інтересі врятування західної цивілізації відкладати не можна. Джеймс Бірнгем уважає, що III-я світова війна вже почалася. Почав цю війну СССР. Тому не важко, хто першим зробить рішучий крок. Демократії не смуть чекати і цим збільшувати шанси ворога для перемоги.

У військових колах Заходу панує погляд, що сидіною можливою реакцією на загальну війну з Китаєм може бути атомовий улар на СССР. Однак європейські держави при такому розвитку попали б, хоч і тимчасово, під советську окупацію. Окрім Англії ніяка європейська країна не погодиться легко на таку війну. Уряд СССР в своїй поведінці показує страх перед ударами атомової зброї. Першими об'єктами для американських атомових бомб були б нафтovі джерела. Тому помітне старання Москви зробити запаси нафти на кілька років.

Окрім цього видно ще й інші ознаки, які показують, що СССР сподівається в недалекім часі війни. В Чехословаччині демонтовано і вивезено на Схід найважніші фабрики зброй разом з спеціалістами, між ними і знамениті фабрики «Шкода», «Чеська Збройовка», «Татра», «Данськ» і інші. Ці фабрики на місці без сумніву давали б більшу продукцію, і їх би не перевозили тепер, коли б війна мала початися через кілька років.

Не можна також забувати, що 1 січня 1951 р. в чехословацькій армії заведено совєтські уніформи.

Маршал Конев з штабом 1000 старшин знаходитьться в Карлсбаді. Залізничну станцію Черна на чехословако-українській границі дуже розбудовано. Збудовано там майстерні для переміни вагонів на іншу ширину колії. В Чеських Веленіцах відбулися курси для вищих чеських залізничних урядників. Вивчали там залізничну сітку Західної Німеччини, Австрії і Італії. Це все показує, що уряд СССР поважно готується до війни в близькому часі.

Перша румунська пятилітка показувала намір уряду СССР розбудувати румунське господарство для колоніяльної експлоатації на довший час. Теперішні пляни і практика Москви показують прискорену систему грабіжницького господарювання в Румунії і вивозу всього, що можна, без огляду на ослаблення господарства цієї країни в будущості. Сталін постійно...

В мадярській армії йде реорганізація, її збільшать до літа на кілька дивізій. Летунські площа для дальнокосних літаків в Мадярщині мають бути готові на серпень ц. р.

На боці демократії бачимо величезні видатки на збросння, зокрема в Америці й Англії. На серпень Англія кличе до зброй 235 000 резервістів. В Західній Німеччині на всіх мостах побудовано заходи, щоб їх, в разі потреби, можна було негайно зірвати.

Американські військові і політичні чинники присвячують велику увагу Туреччині і Югославії. Стратегічне положення Туреччини дуже важне. Одночасно в пресі, в політичній літературі і заявах політичних діячів різних країн, дуже часто зустрічається українську проблему. В новому світовому конфлікті. Україна може грati рішальну роль.

Коли б совєтські армії і захопили Європу, то найкращим протиударом буде акція з Туреччини через Україну. Одним ударом з тилу можна буде захистити большевицький фронт і визволити окуповані європейські країни.

Не можна також оминути факт, що, не вважаючи на нелюбов західних демократій до диктатури ген. Франка, військові круги присвячують Еспанії дуже багато уваги. В американському посольстві в Мадриді стільки військових аташе, що можна їх легко змінити з генеральним штабом. В Еспанії будуються летнісцькі площа.

Наведені факти дають припускати, що обидві сторони числяться з можливістю війни. Сталін не схоче терпіти відновлення німецької армії. Нам здається, що для цього не буле часу. Американці певні, що втромають Еспанію і Туреччину. Відтіль почнеться визвольний наступ проти совєтських армій. Тимчасом помітне стартання створити в Європі якнайбільші військові сили, щоб втримати велику частину Західної Європи проти маси совєтських армій. Уряд СССР числиється з атомовими нападами на свої господарські осередки. Він концентрує промисловість в безпечних областях, в яких будуться сильна протиленурська оборона. Запаси нафти мають помогти вести війну навіть на випадок знищення нафтових джерел.

Велике зацікавлення Москви Туреччиною від кінця останньої війни показує, що уряд СССР чує відтіль небезпеку і буде старатися на початку війни цю країну здобути.

Своєю політикою СССР «викликав вовка з лісу». Демократичні держави об'єдналися перед небезпекою. Зброснія вимагає від них таких великих матеріальних жертв, що народи не зможуть довший час таке напруження віддергати. Без повної реальності гарантії безпеки з боку СССР вони підуть далі вибраним шляхом. Москва зного боку не схоче віддати загарбане без бою або залишити свої імперіалістичні пляни. Війна вже йде у різних формах. Вона може тільки загостритися. Чи не станеться новий вибух у цьому році? Найближчі місяці покажуть, куди поведе розвиток подій держави і народи нашої планети.

Іван Потапчук

(Лондон)

Новий Соціалістичний Інтернаціонал

Міжнародня Спілка Робітників, заснована в 1864 р. в Лондоні, була першим об'єднанням соціалістів різних країн (Перший Інтернаціонал). 1864 р. в Лондоні відбувся протестаційний мітинг проти російського царства і проти задушення польського повстання. В проводі І-го Інтернаціоналу були — Карло Маркс, Ф. Енгельс і М. Бакунін. 1-й Інтернаціонал незабаром розпався через спори між прихильниками Маркса і анархіста Бакуніна.

1889 р. на соціалістичному конгресі в Парижі засновано 2-й Інтернаціонал, якого членами стали соціалістичні партії різних країн. Соціалістичні партії вільних країн в щоденній праці готувалися до здобуття політичної влади в державі та до господарських реформ в інтересі трудящого люду.

Перша світова війна була тяжкою пробою для Соціалістичного Інтернаціоналу: члени соціалістичних партій різних держав стояли на фронтах у боротьбі за інтереси своїх країн. В цих обставинах 2-й Соціалістичний Інтернаціонал розпався. По війні, 1923 р., засновано на конгресі в Гамбурзі Соціалістичний Робітничий Інтернаціонал, до якого належали соціалістичні партії, що стоять на основі демократії і борються проти диктатури. Комуністи заснували в Москві 1919 р. свій Комуністичний Інтернаціонал, який став знаряддям російського імперіалізму.

Фашизм і большевизм та друга світова війна підірвали сили соціалістичного руху на континенті Європи. Соціалісти-смігранти, перебуваючи в Англії, відбували в Лондоні разом з представниками Британської Партиї Праці конференції. По війні, 1946 року, Британська Партия Праці запросила представників поодиноких соціалістичних партій на наради, включно з партіями тих країн, які підпали під окупацію Сталіна. В короткому часі соціалістичні партії в країнах-сателітах перестали існувати, іх зліквидовано, а провідників засуджено на смерть або кинуто в тюфіми. На пропозицію англійських соціалістів відбувалися раз у рік конференції соціалістичних партій і засновано Секретаріят для об'єднання діяльності соціалістів у Лондоні. Це був Комітет Інтернаціональної Соціалістичної Конференції (КОМІСКО). Головою КОМІСКО був представник Англії Морген Філліпс, генеральний секретар Партиї Праці. КОМІСКО зробило велике діло, об'єднавши соціалістичні партії, створивши осередок для взаємної інформації і дискусії на політичні і економічні теми і координувавши погляди різних партій на основні проблеми соціалістичної політики.

Боротьба проти большевицької і фашистівської реакції вимагає найтіснішого об'єднання сил демократичного соціалізму. З почину бельгійської соціалістичної партії, за якою пішли французи і британська Партия Праці, створено новий соціалістичний Інтернаціонал з центром у Лондоні. Перший світовий конгрес Соціалістичного Інтернаціоналу призначено на червень у Франкфурті (Німеччина). Соціалістич-

ний Інтернаціонал не буде організацією на зразок Комінтерну чи Комінформу, де кожна компартія має виконувати накази з Москви: в Соціалістично-Інтернаціонал добровільно об'єднаються партії, незалежні в своїх рішеннях, але вірні тим завданням, що з спільні для всіх соціалістів. Досвід показує, що тільки на основі добровільної співпраці, без накидання волі одної партії іншим, можливий розвиток такої організації, як Соціалістичний Інтернаціонал.

КОМІСКО рішучо виступало проти комунізму в цілому світі та проти фашистівських режимів в Єспанії, в Аргентині т. д. Соціалістичні партії зазалізної завіси створили на еміграції Соціалістичну Унію Центрально-Східної Європи, яка входила від 1949 р. до складу КОМІСКО, а тепер входить до Соціалістичного Інтернаціоналу. На тих правах і Україна, представлена через Українську Соціалістичну Партию в Соціалістичній Унії, брала участь в конференціях КОМІСКО, а тепер буде брати участь в конференціях Соціалістичного Інтернаціоналу.

Соціалістичний рух в Європі творить велику політичну силу: Соціалістичні уряди діють в Британії, в Скандинавських країнах, а в Італії, Голландії, Франції і інших країнах соціалісти належать до коаліційних урядів. Участь українських представників в Соціалістичному Інтернаціоналі має велику вагу для української визвольної справи. Це с нагоди інформувати впливові політичні партії світу про події в Україні і про боротьбу українського народу за волю. При нагоді конференції КОМІСКО та Соціалістичної Унії УСП поширює свої видання та видання УНРади про український рух.

В Соціалістичному Робітничому Інтернаціоналі перед І-ою світовою війною брали участь представники українського соціалістичного руху П. Феденко, І. Мазепа, М. Стажів і інші. Після 2-ої світової війни делегатами на міжнародні соціалістичні конференції УСП визначила д-ра П. Феденка і д-ра О. Волинца. Треба сподіватися, що делегація УСП буде в належному числі репрезентувати український соціалістичний рух на Першому Конгресі новозаснованого Соціалістичного Інтернаціоналу у Франкфурті. КОМІСКО провадить інформативну працю через бюллетень соціалістичної міжнародної служби. Соціалістична Унія Центрально-Східної Європи видає свій бюллетень «Клич Праці» (Labour's Call), в якому представники УСП містять статті на політичні та господарські теми. Від праці УСП на міжнародному полі буде багато залежати, як буде ставитися політичний світ до української визвольної справи. Тоталітарні реакційні трупи своїми виступами перед світом шкодять справі визволення України, бо після знищенння італійсько-німецького фашизму та після майбутньої ліквідації московської тиранії, не може бути й мови про відновлення яких небудь диктаторських режимів в Україні. Мрії тоталістів про заведення диктатури в Україні лишаться тільки в сфері їх уяви, будучність належить тільки демократії.

Олег Ставенко

Передсмертний лист В. Винниченка

Кілька днів перед своєю смертю В. Винниченко в листі до А. Чернецького в зв'язку із твердженнями д-ра Степана Барана — про його становище до злуки західно-українських земель із Наддніпрянською Україною на

Українській Конституанті в жовтні 1918 року у Львові, подав оце вияснення, яке являється і важливим історичним документом. Ось повний текст листа:

Мужен, 19. II. 1951.

До

Тов. А. Чернецького
в Німеччині.

Дорогий Товаришу!

Прошу вибачити мені за мою нешвидку відповідь, — стан мого здоров'я часто не дозволяє мені робити те, чого хоче бажання. Він і тепер не дуже добрий, тому буду відповідати стисло, по суті Вашого запитання.

Я ніколи не радив галицькій якій будь делегації не проголошувати злуки Галичини з Великою Україною, — це було проти всякої логіки і нашої програми. Ми (всі партії Національного Союзу) стояли за негайну злуку Західної Східної України. І так я й відповів на запитання делегації. Але тут, мабуть, вийшло непорозуміння. Делегація не так зрозуміла мою відповідь. Я від імені Національного Союзу радив офіційно проголосити злуку з Україною, але з Українською Народною Республікою, а не з гетьманською українською Державою, себто тим оголошенням підкреслити перед українським народом і німцями, що ми, всі українці, вважали акт німецьких генералів, які посадили свого гетьмана, за насильство над українським народом. А так само я радив не визнавати уряду Скоропадського і не вступати в які будь адміністративні зносини з ним. Така наша позиція підтверджується ще тим фактом, що в цей час я вже провадив переговори з Січовими Стрільцями (Коновальцем і його

П. Феденко

Володимир Винниченко

(Посмертна загадка)

6 березня с. р. в Мужені (Франція) помер Володимир Винниченко, на 71 році свого життя. В особі Винниченка українська література втратила свого чільного представника в 20 столітті. В оповіданнях, у своїх романах і в драматичній творчості Винниченко приніс в українську літературу нові теми, новий стиль і новий світогляд. Не була для Винниченка література тільки «мистецтвом для мистецтва». Винниченко хотів свідомо служити своїм талантам справі визволення трудящих мас України - національного, політичного, господарського і суспільного, в найширішім розумінні. Тому Винниченко, окрім праці літературної, був журналістом, політичним діячем і автором праць на суспільно-політичні теми.

Ще замолоду Винниченко брав участь у роботі першої української масової політичної організації на Наддніпрянщині - Революційної Української Партії, що від 1905 р. прийняла назву Української Соціал-Демократичної Робітничої Партиї. Коли УСДРП, наслідком репресій російської царської влади, втратила своїх найвизначніших членів, що або виємігрували або були вислані з України або, бувши в Україні, не мали змоги вести активну партійну роботу, Винниченко був прикладом жертвенности, невтомності і віданості справі: він був тим, що не дав перед I світовою війною і за війни розпастися організаціям УСДРП, навпаки умів оживити працю УСДРП в центратах промисловості, між робітництвом і воящтвом Києва, Харкова, Одеси, Катеринослава, а також Петербургу і Москви. Тому що українська преса була від початку війни 1914 року в царській Росії заборонена, Вин-

товаришами) членами Західної Республіки, для збройного революційного виступу проти німців і їхнього гетьмана. Оголошення злуки Західної України з Східною в тій формі, яку я пропонував делегації, мало нам морально помогти в нашій акції. І ми дуже дивувались, чому галицькі українці не піддержували нас своїм таким виступом. Коли С. Баран був у тій делегації, то він, очевидно, забув то чинний зміст наших розмов, а всі націонал-демократичні групи взяли з них те, що їм було бажаніше. Так я розумію це «непорозуміння».

З сердечним привітом і правдивою пошаною

В. Винниченко.

Як відомо на Українській Конституанті у Львові в днях 18 і 19 жовтня 1918, українські соціялісти обстоювали відповідно до умови з Винниченком негайну злуку Західної України із Східною. Більшість конституантів під проводом галицьких націоналдемократів заявила тоді за створення українського коронного краю в австрійській державі і тільки по заняттю українцями Львова дня 1-го листопада, коли стара австрійська монархія фактично перестала існувати, при творенню першого Уряду Західної України в неділю дня 11. листопада 1918 р. на внесення А. Чернецького і Дмитра Вітовського Державний Секретаріят і Національна Рада ухвалили злуку із Східною Україною. Це затвердила опісля Національна Рада у Станиславові, і потім акт злуки проголошено вроцісто на Софійській Площі у Києві дня 22 січня 1919 року.

відкрила нову добу, коли не треба буде віпська і сили, бо люди самі слухатимуть моральних приписів, які с у кожній людині в серці.

Всі ці мрії розбила большевицька »Горобина Ніч«. Успіхів большевицької безоглядної демагогії (негайний мир, земельна реформа, націоналізація промисловості і ін.) глибоко потрясли Винниченка. Він болюче переживав, коли вояки «українізованих» полків, зібрани в Києві та в інших містах України, під впливом большевицьких агітаторів, оголосували свою «невтраліність» в війні свідомої частини українського народу проти московського большевицького наступу на Україну. Памфлет Винниченка в січні 1918 року проти цих »синків-базарників« лишиться історичним документом для характеристики тодішньої трагічної ситуації в Україні. Ця »травма« лишилася в душі Винниченка на все його життя, і в цім треба шукати причину його пізніших хитань і шукань, що заводили Винниченка до рішень поспішних, помилкових, часто кривдачих його самого і всю українську визвольну боротьбу.

29 квітня 1918 року влада Української Центральної Ради була знищена насильством німецького війська, на бажання російських реакційних груп в Україні. Владу німецька команда дала ген. П. Скоропадському, з титулом гетьмана. Винниченко з жахом дивився на те, як російські чорносотенці нищили і плюгавили справу українського визволення, він пробував перевонувати німців, Скоропадського, що політика »білого« терору і нехтування національних прав України приведе тільки до страшної катастрофи, але він говорив до глухих і сліпих.

В вересні 1918 р. було вже видно, що уряд Скоропадського готується проголосити Україну частиною »єдиної неділімої Росії«. Український Національний Союз вибирає Винниченка своїм головою. Починається підготовка до повалення режиму Скоропадського.

Національний Союз вибирає 14 листопада 1918 р., в день проголошення Скоропадським »федерації« з Росією, Директорію, для відновлення Української Народної Республіки. На голову Директорії обирає Винниченка.

Революційний чин Директорії урятував частину української нації. Без цієї революції Україна була б передана і формально в склад »єдиної неділімої« блою Росії, а за тим, безперечно, дуже легко Україну опанувала б большевицька Росія. Всупереч тому виступила Українська Народна Республіка, заявивши волю і стремління свідомої частини українського народу жити незалежною державою.

Відновлена УНРеспубліка опинилася відразу в боротьбі проти російського »червоного« імперіалізму, проти »білих« росіян, яким помагали держави Антанти після перемоги над Німеччиною, і в війні з Польщею. Винниченко, як голова Директорії, просує різним способом »забрати вітер« з большевицьких вітров: він вініс проспект заведення в Україні влади за »трудовим принципом« (з поєднанням прав капіталістів і великих землевласників) і под. На УІ зізні Укр. Соц. Дем. Партиї і на сесії Трудового Конгресу в Києві (січень 1919 р.) Винниченко, однак, обстоює широку демократію з загальним і рівним виборчим правом. Поразки армії УНР та успіх большевицької

пропаганди в Україні: тяжко гнобили Винниченка, особливо коли представники французького війська на Чорноморськім побережжі України домагалися виключення соціалістів із уряду Української Народної Республіки.

В початку лютого 1919 р. Винниченко рішив відмовитися від головування в Директорії і виїхав за кордон. Винниченко заявив на засіданні Центрального Комітету УСДРП, що він утомився. Радив триматися далі постанов УІ зізду партії про забезпечення демократичного ладу в Україні.

Живучи в Відні, Винниченко прийшов до думки, мовляв, українська »радянська влада« може забезпечити незалежність України. Він засновує Українську Комуністичну Партию і видає свій орган »Нова Доба«. Винниченко пише »Відродження Нації«, книгу, в якій засудив добу Центральної Ради, директорії і свою діяльність, як не досить »революційну«. В літі 1920 р. бачимо Винниченка в Харкові, як члена уряду Советської України і члена Комуністичної Партиї (большевиків) України.

Незабаром, побачивши політику російських комуністів в Україні, Винниченко кидася советський уряд і большевицьку партію і виїздить знову за кордон. На чужині він гостро протестує проти поневолення України Москвою. На жаль, Винниченко не знайшов шляхів для дальшої праці з українськими організаціями на чужині на основі демократичній. Політично лишився самітний, ізольований. Нешастливими виступами, з порадами українським емігрантам вертається на Україну під советську диктатуру, викликав проти себе велике невдовolenня і гостру критику. Не могли здобути політичного авторитету Винниченкові і його відкриті листи до Сталіна, в яких він перевонував московського тирана не давати волі російському шовінізму.

Після ІІ світової війни, після утворення Української Національної Ради, Винниченко гостро виступав проти цієї установи і вів навіть переговори з бандерівськими провідниками для спільної акції проти УНРади.

»Не в суд і осужденіс« пишу ці рядки, пам'ятаючи римську приказку, що про мертвих звичай велить казати або добре або нічого. Але про людей політично відповідальних, в інтересі загальному, треба говорити в с.е. Мусимо пам'ятати, що Винниченко був у першу чергу мистецькою натурою. Його природа сприймала прояві громадського життя з боку чуттєвого. Мав Винниченко перебільшенну уяву про вагу своєї особи і був схильний оцінювати заслуги і таланти інших несправедливою мірою. Перебуваючи довгі роки в самітності, на еміграції, Винниченко все більше політично підіпадав, не знаходив для себе місця ні в одній українській групі, творив собі різні ілюзорні пляни, які розбивалися при зустрічі з живою дійсністю. Це було причиною не одного трагічного конфлікту, і Винниченко такі конфлікти дуже тяжко переносив.

Мимо всього, заслуги Винниченка для українського національного відродження лишаться навіки в історії України, і майбутні покоління зможуть спокійніше і безсторонніше дати оцінку діяльності Винниченка, як політика, ніж ми, його сучасники.

I. Лучинин

Земельна справа в Україні

(Дискусійна стаття)

З руїни до нового будівництва!

Московсько-большевицький режим в Україні приєднався неймовірно велику руїну українському народові.

Після упадку большевицизму перед нами стануть дуже важкі і відповідальні питання майбутньої національної політики.

Одне з найбільш актуальних питань в Україні буде питання аграрне. Тому в першу чергу попробуємо по-

дати головні думки щодо нашої майбутньої земельної політики.

За землю й волю!

Большевицькі колгости, що їх московська диктатура насильно завела в Україні, є не тільки поворотом до кріпацтва, але ще й так »modернізованого« у візантії селянства, що ніякий, навіть найбільш жор-

стокій дідич — власник кріпацьких «душ» у минулому, не міг був би витримати конкуренції з сучасною большевицькою експлуатацією.

І це дістється, мов на глум, під плащиком кооперації і соціалізму! Бо це відома метода большевиків — свої злочини проти людства прикривати «гуманними» ідеями, хоч кожному відомо, що кооперація і соціалізм не існують без одної основної передумови: **свободи й демократії**.

Тому не дивно, що колгоспи в Україні — це найбільш зненавідженна форма визиску і гноблення людської гідності. Через те одним з перших законів нової української влади буде знесення колгоспів і заведення індивідуального землекористування, що матиме характер **приватної трудової власності**.

Але треба здавати собі справу, що цієї земельної реформи не можна буде перевести зразу в повному обсязі. Нагла й непідготована ломка цілої сільсько-гospодарської структури, що проіснувала десятки літ, викличе наглий упадок продукції, що може мати фатальний вплив на все народне життя.

Протибольшевицька революція застане масу українських селян поза межами України, на засланні в далеких просторах Сибіру, на всяких роботах в Московщині. Вони повернуться на свою батькіщину, щоб взяти участь у будівництві нового життя.

Колгоспний інвентар — живий і мертвий назагал дуже малий і ніяк невистачальний для потребної обслуги одноосібних господарств. При незорганізованому розтягненні колгоспного інвентаря і наглому безпляновому розподілі колгоспної землі стало б неможливим обробити всю землю, що довело би до зменшення сільсько-гospодарської продукції в найбільше критичний час.

Ненависть українського селянства до колгоспів може пхнути селянські маси до стихійних розгромів колгоспів, до розтягнення і нищення живого і мертвого інвентаря та розграблення хлібних запасів. Це може статися також за підшептами численних большевицьких агентів, що їх чимало залишилось в Україні, які будуть тоді діяти під маскою ніби большевицьких противників. Це вже буде справою української влади своєчасно роз'яснити людям недоільність таких нерозважливих кроків, що можуть довести до гospодарського хаосу і голоду.

Але вже від перших днів повалення большевицького режиму, в Україні настануть рішучі зміни в житті селянства.

Перш за все будуть зразу усунені всі наставлені комуністичною партією, проти волі колгоспників, члени управи колгоспу, що були прислужниками московської диктатури, і буде свободно, без ніякого стороннього натиску, обрана нова адміністрація колгоспного гospодарства.

По мірі технічної можливості будуть зразу збільшені наділ присадибної землі для родини кожного члена колгоспу, буде дана можливість поширювати своє гospодарство не тільки для потреб родини, але й збільшення живого інвентаря для майбутнього власного індивідуального гospодарства. Винагорода за працю в самому колгоспі буде збільшена до тієї міри, щоби задовільнити потреби працівників колгоспу.

Вільна самоуправа дійсно кооперативного сільського гospодарства верне селянам віру, що все майно колгоспу с їх власністю, що його треба шанувати й берегти, бо воно буде справедливо розділене між поодинокими, приватними родинними гospодарствами, згідно з волею українського селянства.

Українська влада мусить уже в перших початках революції зокрема заопікуватися одноосібними гospодарствами, що, не дивлячися на большевицький терор, не вступили до колгоспу, а вперто боронили свою гospодарську незалежність.

Від першого моменту звільнення України від московської окупації українська влада зараз приступить до праці для переворення колгоспної системи на індивідуальні приватні гospодарства.

Треба буде перевести в першу чергу загальний перепис населення, землемірні роботи, класифікацію землі і т. п.

Наділи землі з відповідною частиною живого і мертвого інвентаря дістануть усі селяни, що забажають вести індивідуальне гospодарство, в першу чергу — родини, мученики большевицької колгоспної неволі, бувши «розкуркулені» селяни, всі переслідувані большевиками та всі заслужені люди в боротьбі за волю України, що захочуть працювати в сільському гospодарстві.

Не дістануть землі бувші большевицькі комісари, гнобителі в колгоспних управах, що здобували довірю большевицької диктатури коштом крові і свободи українських людей.

Щодо величини кожного індивідуального приватного гospодарства, то мінімальна його площа управної землі мусить бути така велика, щоби гospодарство було самовистачальне, себто могло в повні затруднити цілу родину і не тільки її виживити, але й давало свої вільні продукти на ринок і приносilo належні прибутки для покриття усіх коштів заможнього, культурного життя і життєвого забезпечення цілої родини, як також уможливлювало уживання найmodернішої сільсько-гospодарської техніки.

Засадничо розмір приватного трудового сільського гospодарства має бути такий, щоб пересічно його міг обробляти сам власник силами своєї родини, розуміється, при якнайширшому застосуванні сільсько-гospодарської механізації.

В конечній потребі зможе індивідуальне гospодарство послуговуватися також і вільно найманою робочою силою, яка буде під охороною державного соціального законодавства, що забезпечуватиме соціальні права і заробіткі робітництва.

Для розвитку дальшої механізації сільського гospодарства дотеперішні машинно-тракторні державні станиці перебере на себе вільна сільсько-гospодарська кооперація, якої членами будуть тільки власники сільських гospодарств, вкрита мережею по всій Україні — від сільських кооперативів, як найменших одиниць, до їх об'єднань у районні спілки, повітові, окружні аж до всеукраїнської централі.

У вільній Україні вільна кооперація гратиме велику гospодарсько-культурну роль не тільки в обслуговуванні машинно-тракторного устаткування сільського гospодарства, але й культурного обслуговування, перерібки і збути сільсько-гospодарських виробів та закупу потрібних селові товарів, постачання кредитів і т. д.

Підкреслюємо, вся сільсько-гospодарська кооперація, як і всі інші її види, буде організована тільки на принципі добровільності її членів, без найменшого адміністративно-державного натиску.

Коли той чи інший селянин забажає і буде в стані придбати на свій власний рахунок свої власні сільсько-гospодарські машини, якими буде сам розпоряджати по своїй вподобі, сам переробляти свої продукти і сам продавати їх на базарі, не бажаючи належати до ніякого кооперативу, то його ніхто, ні громада, ані держава не буде до того змушувати. Належати, чи не належати до якого-будь кооперативного товариства та взагалі до якої-будь організації буде залежати тільки від волі кожної людини, що сама рішатиме: вигідно її належати до того, чи іншого товариства, чи ні.

Майбутнє законодавство України вирішить питання, чи індивідуальне трудове гospодарство мас залишатися в засаді неподільне або, чи доцільним буде, коли голова родини розділюватиме його між кількох своїх дітей і таким чином роздрібнювати його на менші гospодарства.

При введенні засади неподільності трудового господарства власник його був би зобов'язаний вмогливити решті дітей належну загальну і фахову освіту для підготовки їх до праці в інших ділянках народного життя: на кваліфікованих фахівців у ремеслі, промислі, чи в торговлі, в кооперації, в народній освіті, державній адміністрації, у війську і т. д.

Сільське господарство мусить бути інтенсивне!

Економічне заинтересування власника господарства, що свободно розпоряжається плодами своєї праці, буде найкращим природним стимулом до інтенсивної господарки і витягнення із ної якнайбільше користей для себе та своєї родини.

Українська держава, що дбатиме про загальну і фахову освіту всього українського населення, звертатиме особливу увагу на фаховий агрономічний вишкіл. З часом стане звичаєвим правилом, що власником індивідуального господарства буде агрономічно освічена людина з закінченою середньою, чи навіть високою агрономічною школою.

Для забезпечення високого рівня сільського господарства будуть створені спеціальні сільсько-господарські товариства, що сприятимуть поширенню агрономічної освіти, влаштовуватимуть вистави найкращих сільсько-господарських продуктів і уділюватимуть нагороди за найкращі висліди праці.

Всі українські громадські господарські організації як рівнож державне законодавство будуть дбати, щоби не допустити до таких аномалій, коли той, чи інший власник землі держав би її роками облогом, без використання її продукційних можливостей. Це йшло б не тільки на шкоду для даної родини, але й знижувало б загальний рівень народного господарства.

Треба мати на увазі, що тепер цілий світ прямує до скасування митних обмежень до вільної світової торгівлі, і тому й українське сільське господарство мусить бути здібне відірвати світову конкуренцію, без зниження життєвого рівня українського селянства.

Так само в принципі не допускатиметься постійне арендування землі, бо аренда з правилами зв'язана з екстенсивною господаркою. Непостійна аренда буде дозволена в окремих випадках, передбачених законом, напр., коли б лишилася вдова з дрібними дітьми і на якийсь час не була в стані вести господарство власними силами.

Про кооперативне ведення сільського господарства

Припустімо, що кілька сусідів, чи й ціла група селян — власників індивідуальних сільських господарств — вирішать вести свої господарства спільними силами своїх родин і свого технічного устаткування у виді кооперативного товариства, чи спілки, вважаючи, що тим способом улегшать собі працю та досягнуть її більшої видайності.

Розуміється, в умовах демократії того роду ініціатива не може бути ніким заборонена. Залежно від свободідні волі продуцентів вільно їм закладати кооперативи і вести їх на основі державного закону про кооперацію, чи спілки. Очевидно, члени мають право кожночасно виступити з кооперативного товариства, чи його роз'язати.

Хуторна система, чи більш скучені оселі у виді давніх сіл?

На нашу думку скучені оселі далеко доцільніші, як порозкидані по широких просторах хутори.

Розташування села повинно бути естетично розплановане на взір кращих міст, з тим, що поодинокі господарства не можуть бути так скучені близько себе, як в містах кам'яниці. Між ними має залишитися відповідний простір на сади і городи для кожного господарства.

Кожне село матиме розбудовані всі необхідні установи загального вжитку, як: школи, читальні, театр, кіно, лікарня, крамниці та різні підприємства, водопроводи, електрифікація і т. д. —, по змозі все, що мас місто.

Усіх цих економічних і культурних установ не можна розбудувати при хуторній системі.

Село має бути так організоване, щоби своєю економічною і культурною силою могло забезпечувати високий рівень життя, і щоб мешканці села не почували себе упослідженими перед міським населенням.

Чи вернутися поміщики на Україну?

Відповідаємо: ні! Це питання вирішено не большевиками, а українською національною революцією, воєю Центральної Ради і Трудового Конгресу.

Ліквідація великої приватної земельної власності, як головної сили чужоціонального панування в Україні — була й національно - державним інтересом українського народу.

Державні господарства

Поруч індивідуальних приватних сільських господарств будуть в Україні існувати також і більші державні господарства. Вони матимуть завдання племінні та тваринні культури загальнодержавного значення. Одним із найважливіших їх завдань буде ведення науково - дослідних станцій для вирощування нових культур, уdosконалювання старих ужиткових рослин і тварин та заведення нових тваринних рас.

Крім того більші державні господарства творитимуть запасний земельний фонд, з якого, на випадок потреби, як напр. зросту хліборобського населення, будуть виділюватися нові індивідуальні господарства.

Лісове господарство.

Головні масиви лісів в Україні будуть удержані. Правильна лісова господарка, ведена на далеку мету та розчинена на довгі відстані часу з пляновим вирощуванням та експлоатацією, — найуспішніше може бути ведена державою. Крім держави власником лісів можуть бути також і управи громад.

Це, очевидно, не позбавляє права приватних індивідуальних господарств заводити гай, чи невеличкі ліси на обмежених площах своєї землі, а саме на неужитках, що не надаються під управу інших рослин.

Селянська Спілка — професійна організація українського селянства

Вільне українське селянство — як основна трудова частина українського народу — створить свою окрему професійну організацію для захисту своїх трудових інтересів, на взір професійних робітничих союзів.

Господарсько-спільнотна роль селянства є величезна. З одного боку селянин з продуцентом основних харчових продуктів, а з другого — споживачем фабричної продукції українського робітництва. Справедливе поєднання інтересів селянства і робітництва, рівновага цін на сільсько-господарські продукти і фабричні та ремісничі вироби, себто справедлива винагорода за працю всіх працюючих верств українського народу, може бути здійснена шляхом змагань і співпраці їх вільних професійних організацій.

В історії визвольних змагань українського народу Селянська Спілка, як професійна організація українського селянства, відіграла величезну роль. По звільненні України від московсько-большевицької неволі українські селяни відновлять цю свою славну професійну організацію.

Одяй короткий нарис аграрної програми подає загальні рівні впорядкування земельної справи в Україні.

Цю програму не ставимо як остаточне рішення, над яким безцільно дискутувати. Демократичний соціалізм не визнає ніяких вічних програм, пам'ятаючи, що добре зрозумілій інтерес українського народу, зокрема українського селянства, саме життя і практика майбутнього буде найкращим коректором усіх програм.

Т. Кобзей

Вінниця

С. С. Ф. Партия в Канаді

Ці три букви означають по українськи кооперацівна громадська федерація. В Канаді всім знана вона під скороченою назвою »Сісієф«. Сісієф має чисто соціалістичну демократичну платформу. Її програма подібна до програми Британської Партиї Праці і соціалістичних скандинауських партій.

Сісієф засновано в 1932 році, коли в Канаді була найбільша економічна криза. Дві велики партії: Ліберальна і Консервативна подібні до себе програмою, за винятком незначних деяких різниць, завжди репрезентували багату клясу, банкірів, фабрикантів і т. п. Фармери (селяни) і робітники були залишені на призовляще.

Майже все робітництво тоді опинилося на державній допомозі для бідних, фармерські продукти були ніпочому.

1932 р. з'явилися фармерські і робітничі представники на підготовчу конвенцію в Келгари, якої провідником був поступовий і енергійний чоловік на ім'я Джов. Вудсворт. Він та був цілою душою цеї партії.

В 1933 р. скликано вже було конвенцію і там схвалено маніфест Сісієф, який виготовив Вудсворт. Цей маніфест і нині є біблією для Сісієф Партиї. В маніфест виразно говориться про соціалізацію всього господарства в країні на демократичних засадах. Переображення на державу фабрик, банків, та великих посолостей. Щодо дрібного фармерства, то воно дальше має провадити господарство на приватних основах при державній допомозі.

Під натиском Сісієф Ліберальна партія була примушена зробити деякі реформи. Наприклад ста-

речу пенсію від 70 р. життя, тепер змінено до 65 р. і збільшено з доларів 25.— до доларів 40.— місячно. Введено забезпечення від безробіття. Ухвалено платити на кожну дитину до 16 р. життя від 6 до 8 доларів місячно на молоко. Це невеликі реформи, але і їх би не було, як би не Сісієф партія.

В послідніх часах і професійний рух почав піднімати цю партію, а велика юнія — Канадський Конгрес Праці з 360 тисяч членами увійшов до партії на федеративних правах. Покищо партія с при владі вже другий раз по чотири поки в фармерській провінції Саскачеван. В домініальному уряді в Оттаві соціалісти мають 13 послів. Не велике число, але їх голос там має велику вагу. І вся ліберальна і консервативна проса повсякденно веде боротьбу проти неї.

Старі партії бачуть для себе загрозу від Сісієф. Сісієф складається з робітників і фармерів і тільки ними фінансована, а тому вона не може повести в належнім розмірі свою акцію. Капіталістичні партії мають для своєї акції великі суми. А як то кажуть — гроши говорять. Але Сісієф має ясну платформу, а саме: робота для всіх з загарантованою платнею на достатньо пристойний життєвий рівень, установлення певних цін на фармерські продукти, відповідні приміщення для всіх, охорона здоров'я та медична опіка, суспільне забезпечення, опіка над хворими, старими, дітьми і т. д. Частину цієї програми вже введено в провінції Саскачеван, де с при владі Уряд Сісієф. Прикладом Саскачевану підуть і інші частини Канади.

Сісієф зростає в силу з кожним днем і недалекій той час, коли партія прийде в владу в Канаді.

I. Попович

60 роковини Української Радикальної Партиї

Ще до своєї еміграції, Михайло Драгоманів осібно пізнав сумні відносини українського народу в Галичині, Буковині та Закарпатті та поставив собі ціль — допомогти відродженню українського політичного життя в цих провінціях Австро-Угорщини.

За його думками пішла група студентів у Львові. Найвизначнішими представниками цієї групи виступають Іван Франко та Михайло Павлик.

Ідеї, які під впливом Драгоманова пронагував Франко з гуртком однодумців, студентів та львівських робітників, пустили коріння серед українського громадянства. Це довело до створення першої української політичної партії (Української Радикальної Партиї). Першим кроком цього була нова газета »Народ«, яку почали видавати Франко й Павлик, з участю Драгоманова, з початком 1890 року у Львові, як двотижневик. В жовтні 1890 року відбувся перший з'їзд новоорганізованої партії, яку тоді назвали: »Русько-Українська Радикальна Партия«. Головою з'їзду був І Франко, який витолосив на з'їзді проспект програми партії. Виступаючи під прапором соціалізму, нова партія стала в обороні справедливих домагань, економічних і культурних, в користь робітників і малоземельних та безземельних мас українського селянства в Галичині.

Крім Франка й Павлика, діячі партії були: Остап Терлецький, Лев Бачинський, Василь Стефаник, Іван, Макух, Кирило Трильовський, Роман Яросевич, Юліан Бачинський, Яцко Остапчук, Євген Левицький, Володимир Охримович і інші. Радикальна Партия набуvalа шораз більшого впливу на інтелігенцію та народні маси та здобула при виборах мандати в парламент і в Галицький Сойм.

Впродовж 1899 р. Українська Радикальна Партия перейшла внутрішню кризу. Роман Яросевич і товариши, покликуючись на соціалістичний характер партії, пропонували перемінити її на соціал-демократичну, щоб увійти в організаційний зв'язок з австрійською соціал-демократією, як українська національна група. Більшість проводу партії, з Франком, Павликом і Трильовським на чолі, протиставилися цьому. Прихильники Яросевича виступили з партії і разом з тими українцями, які до цього часу працювали в польській соціал-демократичній партії, дали почин для Української Соціал-Демократичної Партиї (1899 р.).

Осінню того року (1899) опозиційні народовці почали переговори з правим крилом Української Радикальної Партиї. Результатом цих переговорів була реорганізація народовців у Национал-Демократичну Партию, до якої приступили також Франко, Євген Левицький, Володимир Охримович і безпартійний тоді проф. М. Грушевський.

Але Радикальна Партия не підупала бо широкі маси народу її не покинули.

Вже з перших років свого існування Українська Радикальна Партия провадила боротьбу проти польської шляхти, проти »Нової Ери«, себто угоди українських народовців з поляками, проти виборчих шахрайств і поставила домагання загального тайного, безпосереднього й рівного виборчого права. Радикальна Партия організувала страйки сільських робітників (найбільший в році 1902), засновувала кооперативи, »Національні Спілки«. Партия виховувала нових ідейних діячів, промовців і організаторів.

Партия видавала, окрім »Громадського Голосу«, та »Жіночого Голосу«, також місячник для молоді »Ка-

менярі», ідеологічний журнал «Проти Хвиль» і вела видавництво популярних книжок з усіх ділянок наук («Самоосвіта») та різних наукових і політичних творів, як і красного письменства. Українська Радикальна Партія перша на Україні організувала молодь по селях в масові спортивні товариства. Січовий рух охопив цілу Східну Галичину та Буковину.

Українська Радикальна Партія висунула гасло створення української самостійної соборної держави і підготувала молодь для боротьби за здійснення цих ідеалів, а при творенні українського війська в Галичині найбільше спричинилася до організації Українських Січових Стрільців.

В роки революції (1918—20) Українська Радикальна Партія зіграла велику роль при творенні Української Народної Республіки, поставивши на службу відродженій українській державі всі свої провідні кадри та включивши до праці і боротьби маси свого членства. Головою Військового Комітету, який першів Листопадовий Зрив (1. 11. 1918) у Галичині, був визначний член Української Радикальної Партії полковник Дмитро Вітовський, організатор Української Галицької Армії та міністер військових справ ЗУНР. Пізніший голова Української Радикальної Партії Іван Макух був міністром внутрішніх справ ЗУНР, а потім членом Уряду УНР, та брав участь у славному Зимовому Поході (1919—20 рр.).

Українська Радикальна Партія, що в 1926 р. з'єдналася з Українською Партією Соціалістів-Революціонерів Волині під стільною назвою «Української Соціалістично-Радикальної Партії», відразу поставилася проти советофільства і рішуче та послідовно поборувала не тільки орієнтацію на советську диктатуру на Україні, але і взагалі комунізм та фашизм.

З такою ж послідовністю поборувала УСРП угодову політику ужайнських міщанських партій, супротив польської окупаційної влади.

За це польський уряд переслідував членів УСРП та нищив її видавництва безнастаними конфіскатаами соціалістичної преси.

Польська влада не допустила до відновлення довоєнних радикальних руханкових товариств «Січей». Щойно в 1932 р. удається заснувати нове руханкове спортивне товариство молоді, що стояло під ідейним

впливом УСРП, з назвою — Союз Української Поступової Молоді імені М. Драгоманова «Каменярі». «Каменярі» мали більше 20.000 членів.

В останніх сяк-так вільних виборах під польською окупацією УСРП одержала 272.000 голосів та третину українських мандатів до сейму і сенату.

Большевицька та німецько-гітлерівська окупація Західних земель України приносili з собою нещадне переслідування членів УСРП й повну руїну тегальної діяльності партії та фізичне винищування активівих діячів.

В березні 1950 року Українська Соціалістично-Радикальна Партія, опинившись з частиною своїх кадрів і членства на сміграції, з'єдналася з іншими українськими соціалістичними партіями (УСДРП, УПСР, УСДП) в єдину Українську Соціалістичну Партію.

Належачи між двома світовими війнами до Соціалістичного Интернаціоналу, УСРП своїми делегатами брала участь у його Конгресах та нарадах, підтримувала постійний зв'язок і вела співпрацю з партіями демократичного соціалізму майже у всіх країнах. Завдяки цій міжнародній акції УСРП, українська Ризвольна справа і боротьба трудових мас України знаходила глибокі симпатії та зрозуміння. Як приклад такої праці можна навести організацію протестів майже у всіх країнах проти польської т.зв. пацифікації в 1930 р. УСРП мала тоді закордоном свою пресову службу й подавала інформацію через прихильні до України (переважно соціалістичні) пресові органи про катування українців та погроми. Багато інших важливих політичних акцій перевела УСРП за час свого існування.

УСРП перейде в історію України, як перша організована українська партія, що в своїй програмі поставила гасло самостійної соборної демократичної української держави та у своїй праці і боротьбі поверх 60 літ вірно й послідовно його дотримувалася. Трудові маси Західної України в рядах своєї УСРП йшли на боротьбу за повне національне й соціальнє визволення й не притиняли цієї боротьби, доки не здійснять свого права на вільне життя в своїй Українській Республіці.

Програма Британської Партії Праці.

Англія це перша в світі великороджава з соціалістичним урядом. Цей факт дуже важкий. Соціалістичні уряди правлять уже десятками років у маліх скандинавських країнах — Швеції, Норвегії, Данії. Але ці країни лежать на периферії Європи, і їх приклад не мав впливу на інші держави. Навіть така обставина, як незнання скандинавських мов в Європі, була причиною, що соціалізм Скандинавії був і є поза межами скандинавських країн мало відомий. Інша річ з Англією. Ця країна перебуває в центрі світової політики, має великий господарський потенціал і велике культурні впливи в цілому світі. На прикладі Англії ми перший раз в історії можемо бачити, як велика нація з найбільшою демократичною традицією здійснює соціалістичні реформи.

Перед нами нова програма англійських соціалістів «Робітництво і нове суспільство» — виклад політики і принципів британського демократичного соціалізму, так називається офіційно програма Партії Праці. Вона була прийнята на конференції партії в Маргейті в жовтні 1950 року.

На першому місці програми стоять моральні основи нового суспільства. Партія Праці заявляє, що завдання суспільства є розвивати і охороняти гідність і добробут одиниці. В капіталістичній системі

обожнювалося багатство і його сила передбільшувалася, права майна ішли перед правами людини. Партія Праці звертається до того, що є добре в людині, а не до того, що зле. Вона заявляє, що всі народи мають право жити в мирі. Всі люди мають право на повний продукт своєї праці. Безробіття нищить людську гідність. Тому програма Партії Праці оголосує право кожного на працю. Вона хоче більше того, що дає політична демократія. Всі ці принципи Партія Праці почала здійснювати мирною революцією, прийшовши до влади при закінченні війни.

Партія Праці хоче миру між народами. Всі прості люди в світі ненавидять війну, і п'ять років вони стежили за спробою втримати мир при помочі Об'єднаних Націй. Але деякі держави відмовилися співпрацювати. Коли вони будуть гальмувати мирну співпрацю, будучи с в небезпеці. Партія шукає мир через єдність демократій; через сильний оборонний союз з демократичними державами; через світовий плян взаємної допомоги для економічного поступку. Для оборони вільного світу треба військового поготовля. Партія Праці знає, що зброєння змушує засоби на соціальні потреби, але розуміє, що єдиною запорукою проти агресії є сила.

Бідність і безробіття — це загроза для миру. Партія Праці пропонує світовий плян для взаємної допомоги, що став би наслідником Маршалового Пляну. Головним завданням цього пляну буде помогти біднішим народам помагати собі самим. Усамостійнення Індії, Пакистану, Цейлону і Бурми показали.

що Партія Праці покинула старий імперіалізм. Великий соціал-демократичний експеримент дав Британії новий престиж і вплив. Партия Праці не хоче накидати своїх ідей другим. Вона буде переконувати інших про їх вартість для утримання миру і піднесення добробуту людства.

Партия Праці хоче усунути соціальну несправедливість і забезпечити повний продукт праці для робітників рук і мозку. Не всі люди однакові. Одні мають здібніші руки, другі здібніший мозок. Завдання соціалістичного суспільства с використати якнайкраще різноманітність людських здібностей. Кожний повинен мати рівність у правах, можливостях і відповідальності. На думку соціалістів, люди мають не тільки право на загальні демократичні вільності, але також на справедливій і гідній рівні життя, на здоров'я і на пристойне, окрім приміщення для кожної родини. Для нового суспільства родина є зразком. В родині не занедбують одної дитини, щоб розпещувати других. В родині потреби кожного обмірюються всіма. Там є розподіл згідно з потребою.

Всі тромадяні повинні мати однакові можливості розвитку. Здібність, а не майно має рішати при науці.

Мас бути стільки стипендій, щоб ніхто здібний до науки не був позбавлений університетської освіти через недостачу засобів. Але Партия Праці не хоче творити нової вищої кляси. Всяка праця має свою гідність. В новому суспільстві буде однаково почесно заробляти лопатою як і пером. Всі люди повинні мати також відповідні можливості для відпочинку і розваги. Але не тільки в правах мусить бути рівність. Рівність мас бути і в повинностях. Кожний мас служити батьківщині згідно з своїми можливостями. Тому кожний повинен виконувати свої соціальні обов'язки супроти суспільства. Нетрудовий дохід є, на погляд Партиї Праці, несправедливий, і це береться на увагу в політиці оподаткування. Що до трудових прибутків, то Партия Праці зовсім не вірить у повну рівність. Щоб заохочувати до збільшення продукції, мусить бути відповідні нагороди за ініціативу, підприємчість і старання.

Народ має контролювати господарські сили. В капіталістичній системі господарством править невелике число людей, які в своїх рішеннях дбають за свої власні інтереси, а не за добро цілого суспільства. Тому треба подбати, щоб інтереси суспільства були на першому місці. Усуспільнення це найкраща форма громадського контролю, бо індустрія стає безпосередньо відповідальною перед народом. Демократія таким чином поширяється і на господарство. Тепер англійський народ може через парламент контролювати вугляну промисловість так, як закордонну політику, оборону і податки. Суспільна власність забезпечує, щоб монополії не визискували суспільства.

ОКО

ШЛЯХОМ РУЇНИ

1. Чи навчилися ми з історії?

«Двоцентровість» з р. 1919 — це головна причина нашої національної катастрофи. В той час, коли треба було зосередити всі сили — політичні і військові в боротьбі за незалежну Українську Республіку, ми мали в однім місті — Кам'янці Подільським — два українські уряди, два штаби двох окремих армій, мали рівнобіжні представництва за кордоном і т. ін.

В той саме час маленькі балтійські народи, спільними зусиллями, відбилися від московського большевизму і створили свої незалежні держави. Ми програли, бо — «самі себе звоювали». Україну розділили між собою Москва і Варшава.

Поки большевицька Москва винищувала всі свідомі, демократичні елементи в українському народі, в західно-українських областях, під польським режимом, ще була, хоч обмежена, воля руху і організа-

Поза націоналізацією є ще різні форми суспільної власності: муніципальні підприємства, кооперативні підприємства. Можна також наймати фабрики, що належать суспільству, приватним власникам. При усуспільненні деяких індустрій в Англії довелося вжити централізації, щоб взагалі перевести усуспільнення в життя. Надалі одначше буде дана все більша свобода місцевій ініціативі. Бажання споживачів мають передаватися через Ради Споживачів. Суспільство заінтересоване в суспільній власності, бо господарство має служити народові. Приватні власники не сміють мати великої концентрації господарської сили. Коли не можна буде собі дати ради з монополіями, треба буде їх усуспільнити. Великі замовлення стандартизованих продуктів дають можливість фабрикантам плянувати і знижувати кошти. Це також уможливить повне зайняття. Підприємці діставатимуть наукову і технічну допомогу.

В інтересі суспільства треба добитися трьох річей. повного зайняття, зрівноваженої заморської торговлі і зниження цін. Для цього всього потрібне точне і раціональне плянування. Де це буде потрібне, там мусить бути задержаний контроль цін.

В сільському господарстві гарантовані ринки і ціни мають забезпечити селянина. Треба утримувати і розвивати високий стан сільського господарства, заводити технічне поновлення і меліорацію. Треба збільшувати продукцію. Сільсько-господарські робітники за останні роки поліпшили свої заробітки. Для них особливо треба забезпечити відповідні пряміщення.

Всі ці засоби мають забезпечити живу демократію. Самої політичної демократії не досить, народ мас завідувати всім. Влада не має бути сконцентрована, але поширеня на все суспільство.

Це все є принципи демократичного соціалізму. Іде боротьба за демократичне суспільство, в якому буде соціальна справедливість, Братерство людей, духовна чистота, гордість родиною й народом — це сили, що поведуть цей рух вперед. Ми віримо в народ —, такими словами кінчастя програма Партиї Праці.

Ця програма має головну силу в тім, що вона реальна. Нема в ній фантастичних бажань, яких не можна здійснити. Програма виходить з моральних основ. Головне завдання, це душевний і матеріальний добробут людей. Засоби для цього лежать тільки в демократії. Всякі усуспільнення і інші заходи в господарстві мають служити для добра суспільства, для підвищення продукції і добробуту. Не с вони самоціллю. Де приватна власність дас кращі наслідки для народного господарства, там Партия Праці не думас її нищити. Основою всього демократичного соціалізму є справедливість для всіх в новому суспільстві, де пануватиме демократія у всіх проявах суспільного життя.

Подав Б. Ф.

ції. Мавши безпосередній доступ до Західної Європи, частина інтелігенції Західної України не шукала поважних зв'язків з поступовими демократіями світу: між двома світовими війнами бачимо там дивовижну орієнтацію на «радянську Україну», про яку навіть у польському соймі деякі українські посли говорили, як про «українську державу». В Галичині масово ширилася рептильна советофільська преса, і декотрі «батьки народу» вчашали до совєтського консула у Львові на приняття з славною «ікрою»...

Коли одні били поклони перед диктатурою східного типу, другі побачили свій «ідеал» у диктатурі типу фашистського. З «легкої руки» п. Донцова ворожа до демократії література заливалас міста і села Західної України. Творяться націоналістичні групи, що ідеологією, «вождівством» і організаційним ритуалом беруть зразок з Муссолінія та Гітлера. Як

»моральний кодекс« править для цих груп сумної слави »декалог«, що заперечує всяку етику в суспільному житті. »Бойова діяльність« цих груп описується врешті в руках польських агентів-провокаторів (Роман Барановський і ін.) та під впливом совєтської агентури. В цій непроглядній мережі агентури і провокації тине і провідники націоналістів Коновалець.

Після його смерти комусь було потрібно зробити »двоцентровість« і в самій організації націоналістів. Проти одного провідника виступав новий престідент на »владу« — п. Бандера. Це дістється вже за II світової війни. Націоналісти-розкольники, під проводом Бандери, Стецька і тов., проголошують свою »державу« під німецьким протекторатом і учинають криваву розправу над тими українцями, що не були згідні з їх політикою. Бувши перше проти збройного спротиву німецькій окупації, ці шукачі влади і слави в 1943 р. пристають до Повстанської Армії, що була створена без них, і насамперед вносять братобівство в ряди борців за волю України. Ці самі люди, вже напередодні втечі з України, 1944 р., проголошують свою партійну »Визвольну Раду«, як владу України...

2. »Революція« на еміграції

Тісно зв'язана спільними »подвигами«, ця група на еміграції не покинула свого тероризму, вождизму і відданості диктатурі. На словах »найдемократичніша«, партія Бандери в еміграційному житті старалася і намагається далі накинути свою волю всім іншим українським групам і всьому українському громадянству. Обманом і терором проповідати ця група збірки на »візвольну боротьбу в краю«, які лишаються в партійній касі для еміграційного партійного апарату. »Служба Безпеки« (тайна поліція бандерівської групи) веде систематичну »інвігіляцію« (слідкування) за українськими діячами демократичного напряму і займається тероризмом супроти осіб, ненагідних для партії Бандери.

З жахом і огидою відходять від цієї терористичної тоталітарної організації всі чесні люди (Прим., пок. Анатолій Рябіщенко, Василь Гришко і ін.). З ревеляціями в пресі виступає проти групи Бандери бувший діяч »Служби Безпеки« Петро Яровий (Ми не входимо в оцінку тверджень і обвинувачень, які поставив Яровий групі Бандери: повинністю бандерівців було позивати Ярового до суду, бо відповідь в стилі — »сам він большевицький агент« — не може нікого переконати).

3. Монополізатори »революції«

Перед утечкою з України 1944 р. бандерівські ватажки проголосили свою »Українську Визвольну Раду«, мовби уряд чи парламент України. УГВР-це витвір одної лише партії, ОУН-Бандери, тільки ця рада замаскована, як »безпартійна« чи »надпартійна« організація. Зголов на еміграції між членами УГВР та проводом ОУН-Бандери почалися спори за партійну касу. Як часто водиться в тоталітарних організаціях, цей спір за »погордженій метал« прикрито зовнішньо »ідейними розходженнями«. Діячі УГВР, на відміну від »правовірно« диктаторського проводу ОУН-Бандери, зрозуміли, що в теперішній світ з диктатурою не можна показуватися. Тому вони зовнішньо »перемалювалися« не тільки на »демократів«, але навіть проповідують »безклясове суспільство«. Бандерівці та УГВР-ці однак цілком згідні з тим, що їм має належати монопольне керування революційним рухом в Україні. В »Роз'ясненні« проводу ОУН-Бандери (Щитуємо за »Українським Самостійником«, Мюнхен, 25 лютого 1951 р.) читаємо:

»Provід Закордонних Частин ОУН стверджує, що ніякого розламу чи конфлікту між ОУН і УГВР не було і немає. ОУН в цілості визнає УГВР та її підтримує без будь-яких обмежень, і застережень. Сучасну візвольно-революційну боротьбу заініціювало і організувала ОУН, вона є сьогодні, побіч підпільної збройної сили УПА, єдиною політичною організацією, що веде цю боротьбу, вона надала їй ідейний зміст, на ній лежить фактична відповідальність за її долю.

ОУН і УПА перебувають постійно серед народу, тримають з ним найтісніший зв'язок, користуються його найжертовнішою підтримкою, і тому по праву ОУН вважає себе політичним виразником визвольних прагнень всього українського народу в його боротьбі.

Звідси й повстас те значення, яке мають для УГВР підтримка з її боку ОУН і наявність військових сил УПА. Це обумовлює можливість і право УГВР бути керівником і репрезентантом візвольно-революційної боротьби українського народу. Без підтримки ОУН в сучасних умовах УГВР не змогла б виконати своїх завдань і досягти своїх цілей. Без того вона братила б усює реальне значення, як керівний орган візвольно-революційної боротьби.«

Отже кожній грамотній людині зрозуміло, що схема організації »опікунів« українського народу — це копія тієї системи, що діє в СССР. Словом, відповідно до ССР, в Римі за часів Гітлера і Муссоліні: нагорі стоїть »партия«, з неї вилонюється »держава« і »армія«. Без рішення партії »держава« і »армія« втрачає »всяке реальне значення«. Якщо цо диктаторську систему УГВР-ці відважуються називати »демократією«, то запитати можна: за кого вони уважають читачів своєї преси і своїх прихильників, які, можливо, вірять їм на слово?

Окрилені »устіхами«, УГВР-ці в своїм органі »Сучасна Україна« з 18 березня 1951 р. пишуть, що: «мовляв, в Україні — »нема жодного сліду самостійної діяльності будь-яких сил поза тими, що підтримують УГВР«. Словом, — »розумійте язиці і покоряйтесь«, бо за нами стоїть тоталітарна партія... І вся ця безвідповідальна фантасмагорія подається українському читачеві, щоб запаморочити його фразами про »зв'язки з Красм«, про »керування візвольною боротьбою« і т. ін. А по суті: »вожді українського народу« із УГВР-ОУН-Бандери дотепер не дали навіть близьчих інформацій про обставини, в яких загинув Р. Шухевич, та її про його смерть довідалися тільки на 9 місяців пізніше.

Останні публікації ОУН-Бандери та УГВР підтвердили наше переконання, що »родинна сварка« між цими групами не мала поважного характеру, і що це »тепле товариство« лишається однозначно на давніх позиціях тоталізму. Недарма ж УГВР-ці заявляють, що УГВР є »представником перед чужим і українським світом закордонних частин ОУН« (»Сучасна Україна« 18. 3. 1951) Дальші пояснення непотрібні...

Якщо б українську візвольну боротьбу мали презентувати в Україні і в світі тоталітарні терористи з ОУН-Бандери та УГВР, то тоді б треба було сказати: »Пускайся, куме, на дно, не трати сили...«. Ale, на щастя, всі ці мрії збанкрутілих тоталістів лишаються на папері і ніякого впливу ні в Україні, ні в широкому світі не мають і мати не можуть. Не така Україна тепер, як її собі уявляють »революціонери« з каваренъ Мюнхену, не може повторитися »акт 30 червня 1941 року«, і ті, що так »бліскучко« тоді провалилися на історичному іспіті, лишаються і надалі в »бліскучій ізоляції« в Україні і в культурному світі.

4. УГВР і УНРада

Коли в 1918 р. згодою українських партій створено УНРаду, то, під натиском громадської опінії, також бандерівці мусіли зголоситися до участі в цій загально-національній установі. Вони мусіли визнати демократичний статут УНРади і через своїх представників навіть присягли на вірність конституції. Ale це був звичайний підступ, за правилами »декалогу«. Іх ціль-стати чи хоч здаватися »державним центром« лишилася незмінна. Тому бандерідці ставили вимогу, щоб УНРада визнала їх УГВРаду, як »діючу в Україні владу« і намагалися »повчати« УНРаду, як треба робити в Україні революцію... З цими промовами п. Бандера посылав до УНРади п. Кононенка, російського меншевика, який свого часу в Українській Центральній Раді голосував проти проголошення самостійності України!

Бандерівці вели ввесь час свою сепаратну акцію і проповідували в своїй пресі розбиття українських сил на два табори (іх мовою це зветься «конструктивний двоподіл»). УНРада не визнала претензій бандерівських ватажків на представництво інтересів українського народу. Побачивши, що не вдається розсадити УНРади зсередини, група ОУН-Бандери знову «відокремилася».

Проти УНРади бандеро-УГВРівці ведуть кампанію, не перебираючи засобів. Зокрема намагаються представити партії, обєднані під прапором УНРади, як бездіяльні, нереволюційні, чужі народові в Україні і т. д. «Сучасна Україна» просто пише, ніби УНРада заперечує «існування революційних чинників у Батьківщині і взагалі доцільність революційної боротьби»... (18. 3. 1951). І це пишеться на адресу діячів УНРади, які на своїх плечах винесли тягар великих подій Української Революції 1917—20 рр., і були активними учасниками оборони України в добі II світової війни! Знаємо большевицьку демагогію, але демагогія УГВРівців «догнала і випередила» комуністичні «досягнення»...

УГВРівці приступили до творення свого «державного центру» за кордоном. «Сучасна Україна» пише, що Закордонне Представництво УГВР «проводить за кордонну акцію самостійно, але хоче її координувати, тобто провадити в порозуменні і співпраці з УНРадою».

Більшого лицемірства і більшого безглуздя тяжко собі уявити. Коли же УГВР «влада в Україні», перед якою «дріжть» Сталін у Москві, то нашо УГВР-бандерівцям «координувати» свою «державну працю» з такою «протиреволюційною» установою, як УНРада?

Іван Волощак (Лондон)

Свята УНРесіубліки в Лондоні

22 січня с. р. під патронатом Представництва УНРади в Лондоні та при участі Координаційного Комітету в Лондоні і Лондонського Бюро Комітету Українців Канади, відбулося свято 33 роковин проголошення самостійності Української Народної Республіки. Свято відкрив англійською та українською промовою голова Представництва ВОУНРади п. М. Опаренко. Промову про значіння 22 січня в історії України виголосив укр. мовою. п. М. Семчишин. Далі був реферат д-ра Омеляна Волинця, представника УСП, на тему — «Україна та її визвольна боротьба» (англ. мовою). Д-р Волинець прочитав та-ж лист, присланій від сера Шіктона Берга (Bagge), першого посла Великої Британії при уряді Української Народної Республіки в Києві (січень 1918 р.). Британський дипломат у своєму листі висловив побажання, щоб усі українські емігранти могли щасливо вернутися в Україну, вільну від терору, голоду і концентраційних таборів. Після того д-р Волинець представив присутнім дальшого промовця, бувшого посла до парламенту і бувшого голову Британської Партиї Праці Джорджа Далласа. В гарній промові Дж. Даллас виявив своє близькое ознайомлення з боротьбою українського народу за свободу і згадав при тім про свої зустрічі перед II світовою війною з українськими представниками на конференціях Соціалістичного Інтернаціоналу I. Мазепою і П. Феденком. Соціалістичний Інтернаціонал, казав Даллас, досліджував справу народів, поневолених російським большевизмом, і в своїх резолюціях постановив, що Україні належить повна державна незалежність. При закінченні своєї промови Даллас сказав:

«Держіть зв'язок із своєю країною, як тільки можете, та перекажіть вашим людям, що вони не самі, що ми-демократи-з Вами, по стороні Ваших змагань, і віримо, що Ви раніше чи пізніше знову вернетесь в Україну».

Другий англійський промовець був посол до парламенту Джон Бейкср-Уайт, який говорив про завдання світу в боротьбі проти комуністичного імперіалізму і дав високу оцінку стійкості українського на-

Ці «ласкаві слова» на адресу УНРади мають одну ціль: тим чи іншим способом добути від УНРади визнання УГВР, як рівнорядного, а по суті — надрядного органу в українській політиці. І коли в Україні є УГРВ, як «діюча влада», коли є на чужині «Закордонне Представництво УГВР», то тоді УНРада просто була б заява, визнавши «керівництво» УГВР. Видно, що УГВРівці зовсім непевно почивають себе в ролі «державного центру», а тому так силкуються, щоб їх «права і прерогативи» визнала УНРада.

На всю цю криводушність і зарозумілість УНРада може дати тільки одну відповідь, взяту із Євангелія: «Що робиш, роби скоріше ...». Нехай УГВРівській «державний центр» пробує виступати перед українським і чужим світом із своїми претенсіями! Пригадає український народ цим партійним ватажкам і кривавий терор над населенням України, пригадає «акт 30 червня 1941 р.», придивиться демократичній світі до всієї діяльності цих людей і скаже своє слово. Діяльність груп Бандера-УГВР іде такими шляхами. що тільки ворог України може тішитися їх «успіхами». Бо вже хто-хто, а Москва та інші вороги державної незалежності України напевне привітають, від щирого серця створення «другого українського державного центру» під проводом українських тоталістів, для повалення УНРади.

Але надії ворогів вільної України марні. Можуть ці кандидати на диктаторів збаламутити ще котрогось наївного українця в еміграції, але свідома, організована частина української нації рішучо відкидає «протекцію» тоталістів над собою і йде непохитно під прапором УНРади до повної персмоги демократії в незалежній, соборній Україні.

роду в його боротьбі за свободу. В другій частині свята виступила відома українська опера співачка Євгенія Заріцька і своїм мистецтвом захопила присутніх. Свята закінчено британським та українським гимном.

В святі Української державності взяли участь: генеральний секретар Британських Професійних Союзів Віктор Федер, який від себе і від Конгресу Брит. Проф. Союзів просив передати привіт учасникам свята; секретар міжнародного відділу Партиї Праці Френк Меннел; секретар Соціалістичної Студентської Молоді Фред Паркінсон, представники трьох Балтійських посольств у Лондоні, представники польських партій, що творять Польський Комітет Національно-Демократичний, провідник Польської Соціалістичної Партиї д-р А. Цолькош, секретар Лондонського відділу Селянського Інтернаціоналу, представники білоруської сміграції, представник Жидівського Соціал-Демократичного Бунду Л. Бліт, представник Соціалістичної Унії Центрально-Східньої Європи д-р В. Бернард, представник Американських Професійних Союзів в Європі Уілліамс, і ін. Таке величне свято української державності відбулося в Лондоні вперше в історії української сміграції. Хоч був робочий день, українські громадянини численно з'явилися, так що заля Вестмінстер Сентрел Голл була переповнена. По закінченні свята представництво Української Соціалістичної Партиї улаштувало в ресторані «Чехословак» приняття, в якому взяли участь чужинці і українці для зміцнення приятельських зв'язків на майбутнє.

Українська лекція в Лондоні

23 січня с. р. представник УСП в Лондоні д-р О. Волинець мав, на запрошення Союзу Студентів-Соціалістів у Лондоні, виклад про Україну та її визвольну боротьбу. Присутніх було 32 студенти, що вивчають проблеми Східної Європи. Після реферату була жива дискусія, при чому студенти ставили питання, наскільки українська демократія буде по упадку більшевизму сильна, щоб паралізувати намагання реакціонерів накинути свою волю українському народові.

А. Михайлович

З історії вождівського націоналізму

(Уваги до книги В. Мартинця «Українське Підпілля»)

Ще 1949 р. п. Мартинець видав книжку про націоналістичну організацію, що мала на чолі Є. Коновалця. В українській пресі майже не було оцінки цієї праці, хоч у приватних розмовах читачі висловлювали свої критичні зауваги до книги п. Мартинця.

Хочу подати свої замітки до праці Мартинця, яку автор волів би вважати за біблію націоналізму.

Насамперед, про саму методу автора. Він хоче всю боротьбу з польським режимом в Західній Україні приписати тільки націоналістам. Тому називав немало діячів, що не належали до ОУН, але твердить про них, що вони творили націоналістичні «ячейки» в інших партіях (Д. Паліїв, В. Целевич, Д. Кузик, Л. Макарушка, О. Боднарович, В. Гижка, І. Рудницький (Кедрин) та ін.

З книги п. Мартинця видно, якими примітивними засобами вели свою роботу націоналісти серед молоді. стараючись витворити слідом Пілсудського і большевиків, новий тип »професійних революціонерів«.

Автор пише, що молодь засипувано агітаційною літературою колишніх польських босвиків Пілсудського і Квапінського, як також і творами фашиста Денциова.

Описус автор теж і зв'язки Коновалця з німцями і літовцями, які підтримували ОУН, при чому нарікає на німецьких демократів і соціялістів, які не хотіли підтримувати націоналістів. Зате Коновалець наводить теж їхні прізвища.

Автор твердить, що під впливом ОУН стояли - видаваний д - ром Зен. Кузелею німецький орган »Ost-europäische Korrespondenz« та »Новий Час« у Львові-Івана Тиктора.

Подаючи членів активного проводу ОУН, називає Ріка Ярого, П. Кожевникова та Л. Костарева.

Кожевників, пише автор, був німецьким, а Костарів большевицьким агентом (ст. 329), але обидва вони грали в ОУН визначну роль, і суд ОУН не міг їм доказати вини.

Про польського провокатора Романа Барановського, який був рівночасно красвим командантом ОУН,

автор каже, що він з вини молодої дружини та з матерільної скрути пішов на польську службу, хотів перехитрити польську поліцію, а потім заплутався. Організація доказів його провокаторства не мала, дала їх аж сама польська поліція. (ст. 72).

Автор хоче детально представити терористичну діяльність націоналістів, між іншим широко розписаніться про палення в 1922 р. панських дворів. Це виходить у нього імпозантно та ефектовно. Але тут трапляються авторові малі помилки.

От на ст. 47 подає автор, що в Тернопільському повіті в селі Острів спалено фільварок. Хто дав такі інформації, автор не пише. Але в селі Острів, 7 км від Тернополя в напрямі на Денисів-Потути, фільварок графа Баворовського спалено до тла ще під час першої світової війни. Сам фільварок розпарцельовано, купили поїде українці і поляки селяни. Парк, де стояв палац Баворовських, розкупили українці А. Богуцький, Йосип Кошильовський, М. Дзюбашовський і жізд Пельц, а старі стайні спольщений українець Романовський. Ніякого фільварку в 1922 р. в Острів не було, і ніхто його не палив.

Не знаю, чи такі ж »точні« інформації має автор і про підпалі других фільварків?

Про програму націоналістів автор пише:

»Криза нашого політичного життя має своє джерело не так у програмах і ідеологіях партій, як у самих людях, що ті партії складають, в їх психіці, в їх діяльності (ст. 318), і тому йде витворювання »професійних революціонерів«, і ОУН творить для них не програму, а »Постанови« (335—41), у формі наказів. Шкода, що п. Мартинець скінчив свою працю на р. 1929 і не подав опису діяльності самої ОУН, обставин убивства Т. Головка, дир. Бабія і ін. Треба думати, що опис цих подій не підходив би до його розхвалювання »моральної сили ОУН« (в якій чужі агенти грали далеко не останню роль). Українське громадянство, незасліплена націоналістичною бомбастикою, оцінює ролю ОУН в роках перед II світовою війною зовсім інакше, ніж це роблять націоналістичні »історографи«.

**Український народ гине в неволі: поможімо
нашому народові, підписуймо Позику Визво-
лення України, видану УНРадою!

Облігації визволення України-це матеріял
для будування вільної хати українського
народу, його незалежної держави. Всі скла-
даймося на Позику Визволення України!**

Преса ДП протестує

Союз Вільної Преси Середньої і Східної Європи, Балтійських та Балканських країн на конференції 3. 3. 1951 у Мюнхені ухвалив заклик до преси вільного світу, в якім читасмо:

Остання мета большевизму с ї надалі залишається — здобуття світу. Тиранія може закріпитися тільки тоді, коли вона знищить усюди в світі свободу.

Воля може бути врятована лише тоді, коли тиранія буде знищена всюди, де вона існує.

Кремлівські тирані вже давно видали присуд смерті всьому світові. Тепер західній світ намагається відсунути реченець його виконання. Яку ціну за це вимагатимуть і заплатять? Хто буде найближчою жертвою?

Чи забуто про численні народи, які втіли жертвою? Чи думас вільний світ що він має право на існування, коли він промовчує й толерує долю безчисленних мільйонів людей під комуністичною тиранією?

Від імені цих людей, від імені народів кличмо до вільного світу!

Якщо ми залишимось рабами, ви будете також ними!

Якщо ми знову здобудемо мир і свободу, то ні ви, ні ваші діти ніколи не будете рабами!

Наши народи боряться самі. Вони ладні провадити боротьбу разом з вільним світом, бо вони, всупереч усім розчаруванням, не втратили віри в справедливість і надії на волю.

Поставте собі за мету визволення наших народів!

Проповідуйте правду! Вкажіть на небезпеку большевицької змови, що охоплює весь світ!

Закликайте до боротьби за волю, мир і справедливість для всіх поневолених людей і народів!

Із преси

Византійство

Бандерівський «Український Самостійник» в споминах свого співробітника, підписаного Ю. Крій, про Р. Шухевича пише:

»Небагато я затягнув з першої нашої спільнотою розмови з С. Бандерою. Я був такий змішаний, зденервований, одним словом, почував себе як «штубак» (хлопчак, пояснення «В. С.»). Доперва коли я отримався знов сам-на-сам з Романом (Шухевичем, «В. С.»), я застикоївся. Я розповів йому моє враження, і він усміхаючись, призвав мені, що переживав подібне.«.

Подумати собі, який великий чоловік той п. Бандера, що перед ним мусів «тримті» Р. Шухевич! Словом, — «Дайте мені стілець, щоб я виліз на нього і здавався вищим!»

Не трудно бачити, відкіль взяли бандерівці цей «стиль»: у советській пресі, в советськім радіовисиланні, в «поезіях» комуністичних в'їщомазів знайдете подібне на славу «геніяального батька народів», Йосифа Віссаріоновича. Як видно, лаври советського «генераліссімуса» не дають заснути його наслідувачам між українськими емігрантами...

Пан Бойдунік гнівається...

Націоналіст п. Бойдунік не має глибших тем для писання і тому »надолжус« полемикою. 20 років між двома світовими війнами націоналісти ширили свою ідеологію і не оглядалися на критику. Після краху націоналізмів німецького та італійського критична думка прокинулася і серед вихованців Донцова, і вони прислухаються до ділової критики авторів іншого, не націоналістичного табору. Це не подобається п. Бойдунікові. Але, замість дати відповідь на критику своїх поглядів по суті він обмежується лайкою. Ось приклад:

»Ми тут не будемо зупинятися над дотеперішніми виступами поодиноких наших соціялістів, а то й цілої соціалістичної партії проти українського націоналізму і націоналістичного руху та націоналістів. До тих виступів ми своєчасно зайняли своє становище, включно з належним очеркненням таких виступів як фальшування фактів і доносицтво, проти чого соціялісти не реагували і не могли реагувати.« («Українське Слово», 1. 4. 1951, Париж).

Мусимо ствердити, що на різні нападки п. Бойдуніка і йому подібних ми не вважали за потрібне відповідати, бо на такому низькому рівні не звикли вести дискусії. Оскільки ж п. Бойдунік свої інвективи відважується повторювати, то запитаемо просто: де те »фальшування фактів« і »доносицтво«? Вимагаємо доказів! Самі трубі вирази п. Бойдуніка на адресу соціалістів нікого не переконають, і на такий «стиль» можемо відповісти відомими словами: »Юпітер тнівається, значить, чус свою помилку...«

П. Бойдунік кліче своїх партійців — »занехати цю повздерливість супроти них« (соціалістів і демократів «В. С.»). В дійсності п. Б. рідко був »повздерливий« у своїх виступах, все з нього вискачувала »школа«, яку він пройшов ще замолоду. А жаль: бо енергія, витрачена на пусту полемику, могла б собі знайти інший, корисніший ужиток. Коли п. Бойдунік, замість спокійної, ділової дискусії, кліче до взаємного пожирання (його стиль сам за себе говорить), то це свідчить, як багато ще треба дікувати, щоб звикнути до обговорення промадських справ у культурній формі.

Ярослав Семенович воює...

Не пощастило п. Стецькові в Англії, і він рішив шукати собі місце в пресі німецьких провінціальних міст. Перед нами утого витлядом і змістом газета »Оффенбургер Тагблatt« (Баден) з 17 лютого с. р., в якій п. Стецько подав феноменальні »інформації« про його »боротьбу« з большевизмом в Європі і в Азії...

Німецька провінційна газета пише про п. Стецька, що він »бувши український міністер-президент Ярослав Семенович« і що п. Стецько, якого ця газета називав »40-літнім росіянином«, »щодня перебуває в зв'язку з переїздною радіовисильною в Україні.«

Далі про п. Стецька пишеться, що він, »як провідний російський політик« попав був у німецький концентраційний табор. Тільки чомусь не сказав п. Стецько німецькому редакторові, що його »уряд« хотів разом з Гітлером »ділити світ« і заводити в світі такий режим, який був у 1941 р. в Німеччині... Нацо така »скромність« пана »міністра-президента?«

п. Стецько твердить, що про боротьбу »його« партізанів в Україні, Балтійських країнах, в Туркестані, Козацьких областях і на Кавказі він одержує щодня вістки через радіо або через »кур'єрів« (Герой комедії Гоголя - »Ревізор« - Хлестаков мав теж »35 тисяч кур'єрів«...) »Ярослав Семенович« оповідає також, що в Україні діє, мовляв, »тідземний уряд« - »Визвольний український комітет«. При цьому прем'єр Стецько обіцяє Айзенгаузерові парашутістів, контингенти для армії, агентів для розвідки і т. д. Торкнувшись »високої політикою«, п. Стецько не радить американському урядові починати війни, а ждати, поки Сталін поведе наступ. Словом - »прем'єр на всю губу!«

Про таких »героїв-борців« на еміграції писав поетичний Олесь:

»Один в Карлсбаді бореться,
Той в Бадені, чи де,
Ніодин не умориться
Ніодин не впаде...«

З нашого Руху

УСП і СПД

18 січня 1951 д-р Богдан Феденко відвідав з доручення УСП централю німецьких соціал-демократів в Ганновері. В розмові з членом Центрального Комітету Соц'ялдемократичної Партії Німеччини (СПД), Фріцом Гайне, були обговорені різні проблеми, цікаві для обох партій, і вияснене становище УСП. Дальші розмови відбулися з д-ром Глайсбергом, редактором центрального органу СПД «Ноер Форвертс» і редактором місячника «СОПАДЕ» (Соціалдемократіше Партайкореспонденц) Отто Гайке. Були порушенні питання співпраці обох партій у видавничих справах і вияснене становище УСП до різних міжнародних проблем.

УСП в чужій пресі

В місячному журналі Центрального Комітету СПД «СОПАДЕ» з березня 1951 р. ч. 907 появилася стаття «60 років українського соціалістичного руху». Стаття подає інформацію про конгрес УСП в березні 1950 р. в Аугсбурзі. Згадується виставка українських соціалістичних видань від початків аж до наших днів. Короткий огляд історії Української Радикальної Партії, Революційної Української Партії (Української Соціал-Демократичної Робітничої Партії) і Української Партії Соціалістів Революціонерів показує боротьбу українських соціалістів за національне і соціальне визволення українського народу. Окрім уваги звернено на боротьбу українських соціалістів за самостійність в час революції і на їх участь в Українській Національній Раді.

Українські робітники в Бельгії

В кінці березня представник УСП д-р О. Волинець відбув подорож з Лондону до Бельгії і мав наради з діячами Бельгійської Соціалістичної Партії та Професійних Союзів, зокрема з союзом вуглекопів. Секретарем для Української Секції Професійних Союзів Бельгії призначено Я. Кубашевського. Д-р Волинець відбув наради з українськими робітниками в промислових осередках Бельгії з добрими наслідками. На початок літа має відбутися в Бельгії Конференція УСП.

УСП в Лондоні

27 грудня 1950 р. в Лондоні засновано місцеву організацію УСП, в присутності представника УСП на Англію д-ра О. Волинця і д-ра Богдана Феденка, що був на першому засіданні нової організації УСП як гість з континенту. Головою організації УСП в Лондоні вибрано Івана Потапчука, секретарем В. Сторожинського.

«Вільне Слово» бореться: за правду, за гідність людини, за національну незалежність, проти визиску, гноблення і терору, проти неправди і обману. Хто з цим згоден, той наш друг і товариш. Читайте, поширяйте «В. Слово»!

Лист до редакції

Арнольд Д. Марголін прислав до нашої редакції лист для вміщення в «Вільному Слові»:

Вашингтон, 20 лютого 1951 р.

«До моєго відома дійшло, що в українській газеті «Вісті», котра виходить у Бельгії, в числі з 15 лютого с. р., були надруковані «цитати» з моєї статті в «Національній Трибуні», і в цих «цитатах» мені були приписані такі заяви, які цілком не відповідають моїм поглядам на українське питання.

Цим заявляю, що я ніколи не писав жадної статті до «Національної трибуни», і що моя позиція ю мої погляди у всьому, що відноситься до України, с представлені в моїх двох книгах: «Україна і Східня Польща Антанти», 1922 р. і „From a Political Diary; Russia, Ukraine and America; 1905—1945, 1946 р., а також у моїй лекції - «Наука і Політика», яку я прочитав 10 грудня 1950 року у Вільній Українській Академії Наук в Нью-Йорку. Зміст цієї лекції був докладно зреферований в замітках і статтях у «Свободі» та в «Народній Волі».

З щирою пошаною

Арнольд Марголін.

Примітка редакції:

Містячи лист А. Д. Марголіна, уважаємо за потрібне зазначити, що в органах преси «відокремленого» напряму не від сьогодня є в моді фальшування цитат або приписування діячам-демократам таких думок і поглядів, яких вони ніколи не мали і не висловлювали. 20 років тому «журналістичну етику» ширив п. Донцов у своїм «Вістнику» та в своїх інших органах у Львові, і ця «мораль» розцвіла буйним цвітом особливо в умовах теперішньої еміграції. З сумом стверджуємо, що жертвою надміру «вільного» поводження з фактами став також А. Д. Марголін. Знаємо добре, що чи то користь іде вся ця трійлиця пропаганда свіdomої неправди і наклепів, бо в кожнім разі - не служить вона справі визволення українського народу, що прямує до високих ідеалів правди і справедливості.

Український народ гине в неволі: поможімо
нашому народові, підпишуймо Позику Визволення України, видану УНРадою!

Облігації визволення України - це матеріал
для будування вільної хати українського наро-
ду, його незалежної держави. Всі складаймося
на Позику Визволення України!

Від Адміністрації:

Адміністрація «Вільного Слова» просить читачів, що одержали ч. ч. 1 і 2 «Вільного Слова», вирівняти залегість. Цим забезпечимо правильний вихід нашого часопису.

Адміністрація «Вільного Слова» просить читачів в Англії прислати належність за попередні числа на адресу:

Mr. I. Potapczuk, 42, Southam St., London W. 10.

Поширюйте «Вільне Слово», що веде боротьбу за визволення українського трудового народу!

Передплачуєте «Вільне Слово», яке показує правдивий шлях до волі і добробуту українського трудящого люду!

На Пресовий Фонд «Вільного Слова» зложили:

Філадельфія, зібрав Дмитро Василашук; Микола Бута \$ 5; Іван Гайгар \$ 2; Іван Свистун \$ 1; Ілько Михайлов \$ 1; Дмитро Василашук \$ 3; Анна Василашук \$ 2; Степан Олексюк \$ 1; Семен і Михайлина Брэндзей, замість квітів на могилі Р. Kic. \$ 5; Разом \$ 20. — Нью Йорк: Петро Красноніс \$ 5; Володимир Костецький \$ 3; Петро Зубрицький \$ 2; Ольга Хома \$ 1; Іван Ясінський \$ 1; Яків Зозуля \$ 3; Разом \$ 15. Скрентон: Матвій Стаків \$ 4; Дмитро Корбутяк \$ 3; Остап Павлів-Білозерський \$ 3; разом \$ 10. — Меточен: Володимир Кедровський \$ 2. — Сен Пол, Міннесота: Дмитро Соловій \$ 1. — Нью Йорк: Осип Маланчук \$ 1. — Скрентон: Олекса Матейко \$ 5; Остап Павлів \$ 1; Матвій Стаків \$ 5; Антін Батюк \$ 5; разом \$ 20. — Канада (зібрав О. Охрим): В. Проців \$ 10; С. Кривоус \$ 10; М. Вергун \$ 10; Д. Лобай \$ 5; Я. Остафійчук \$ 2; Т. Лотоцький \$ 2; Д. Ткачук \$ 2; С. Савиц \$ 2; О. Охрим \$ 2; разом \$ 45. — Вінніпег (Канада): Тома Кобзей \$ 5. — Вінніпег (Канада, зібрав Т. Кобзей): С. Мокрій \$ 8; М. Воробець \$ 5; І. Слободян \$ 5; С. Сельбара \$ 5; Т. Кобзей \$ 10; разом \$ 33. — Англія: М. Семчишин I фунт. — Німеччина: В. Ривак 6,30 нім. марок; Н. Вілинська 5,00 Н.М.; Т. Бриндзан 1,00 Н.М.; разом 12,30 Н.М.

Нові передплатники »В. С.« (приєднав Т. Кобзей. Вінніпег, Канада): Григорій Елендюк \$ 5; Данило Лобай \$ 5; Іван Демків \$ 5; разом \$ 15.

Нові передплатники в Америці (приєднав Олекса Матейко): Катерина Доманчук (Чікаго) \$ 5; Йосиф Харіна (Джемейка Пл.) \$ 5; Олександер Галелюк (Нью Брунсвік) \$ 5; Григорій Перчак (Скрентон) \$ 5; разом \$ 20.

Видавництво і Редакція «Вільне Слово» дякують усім прихильникам в різних країнах за їх допомогу нашому часописові.

Представники »Вільного Слова>:

Англія	Mr. Ivan Potapczuk, 42, Southam St., London W. 10.
Бельгія	J. Kubaschewsky, 38, rue Véronèse, Bruxelles.
Франція	M. Berestchenko, 13 rue Taine, Paris, 12e.
США:	Mr. Petro Krasnonis, 417 E 6th Street, New York City, N. Y.
	Mr. Wolodymyr Lysyj, 12284 Maine Street, Detroit 12, Mich.
	Mr. Dm. Wasylashchuk, 516 North 3rd Rd. St., Philadelphia 23, Pa.
Канада	Mr. T. Kobzey, 66 Lipton Street Winnipeg, Man., Canada.
	Mr. O. Ochrym, 516 Bathurst Str. Toronto, Ont.

Повищі представники »Вільного Слова« приймають передплату, замовлення, зміни адрес і реклами.

В справах замовлень »Вільного Слова« для всіх інших країн, просимо звернутись до видавництва »Вільного Слова«: Ilko Popowitsch, Augsburg, Schlettererstr. 4, US-Zone Germany.

Ціна одного примірника:

Німеччина:	0.50 НМ	Франція:	50 фр.
Англія:	1.5 шілл.	Бельгія:	5 фр.
Австралія:			
США і:	0.25 дол.		
Канада:			

В інших країнах відповідно до ціни в американських центах.

Das Freie Wort * The Free Word * La Parole Libre

*Zeitschrift der Ukrainischen Sozialistischen Partei / The Journal of Ukrainian Socialist Party,
L'Organe du Parti Socialiste Ukrainien*

CONTENTS:

- B. Fedenko: On the Threshold of War?
I. Potapczuk: The New Socialist International.
O. Stavenko: A Letter of Vynnychenko.
P. Fedenko: Volodymyr Vynnychenko.
I. Luczyszyn: The Agrarian Problem in Ukraine.
T. Kobzey: C.CF. Party in Canada.
I. Popowitsch: 60 Years of Ukrainian Radical Party.
The Programme of the British Labour Party.
OKO: Men of Destruction.

- I. Woloshchak: The Celebration of the 22nd January in London.
The D. P. Press Protests.
From the Press.
From the History of Nationalism.
From Our Movement.
A Letter of A. D. Margolin.

Publisher: I. Popowitsch, Augsburg, Schlettererstraße 4
US-Zone Germany